

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 41

Fylke: Vestlagden

Tilleggsspørsmålnr. til nr 39 vedlagt

Herad: Bylland, Konsmo og delvis
Grindheim

Emne: Gylleferdig ungdom

Bygdelag:

Oppskr. av: Rachel Thomassen

Gard:

(adresse): Konsmo

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Både av eige røynsle og i samtale
med gamle samlingsdringar i
80-90 åra

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. I gamle tid hadde ikkje folk so lett for å veita
kjende med folk utafot si eiga leggda, so når gjenta
eller gutten gjorde beiter til å gå at dei bekkte på gifba
seg, var nok mange foreldre oppsett på å få veita
kven den utsedde skulle bli, og det var jant
ein eller anna i leggda, som dei lika og som
dei gjerne ville ha til sonen eller svigeren.
Sonekåna hadde ^{det} nok mest å seija koss skulle
bli, for ho skulle nå gjå saman med dei gamle
på garden so leng dei levde. Same foreldre
gjorde difor ofte mykje for å få soneu til å
la ei dei var kjende med og som dei visste
kva folk ho kom av, o.s.b.

2. Elles var det ikkje rett det at ho høyrde til
leggda, som dei fleste bekkte mest på, ho
kunne godt vera på gamleleggda, når elles
det høvde med dei trua dei gjerne ville seija
til gjente eller gutt.

3. Dei sosiale lag var ikkje so sero ulike. Det
var på storbind og like hús menn; men det
var så likevel skil at den store garden ville
gjøre at gjenta eller gutten skulle finna seg ein
make som ikkje kom på ein mindre gard. Dette
galdt serleg når ein gardgjef skulle ut å fi

14427

5 Det var nok du forde som ordna med gifternial, verleg dersom gubee var like for seg, eller ikkje tok seg til å sjå eller ei boma. Det gjeng eit vers om det frå den tida.

Mor og far side heima å grona, på bor dei ska på seg ei sonebåna. Du tru dei lyt opp ke grunninn sagn, for de ska vera så jille fall

6 Det var nok sjeldan af suia folket la seg så hardt best i gifternial saka, men sjölosagt var dei dei og som gjæve villi det skulle gå boma vel

7 Eg gjæve ingen som kan hinga noko slikt

8 Syskenlyfe forekom nok av og til, men ikkje slik at det var liksom makeskippe. Det kunde af tvo gardar heldt seg mykje samau frå boma var suia, så valdet til at gardgæve len fekk dottera og på gaumegardeu medau systershaus fekk gardgubee der. Då kala dei om legte av kon. o.l.

9. Sjölosagt var det dei som lekke på rikdom og vörnad. Då lekke dei ikkje så mykje på kokeres gjuka sag eit, eller kva ho dugde til, når leine ho kom frå ein stor gard og lågde til det og det gjæve folket. Men de var nok dei som lekke mest på å skrytja akka kropsleg og, for det hadde mykje for seg å vera stor og stik i dei dagar

10 Det var mykje brukt å gifba seg innau si siga att. Ofte var det slik at dei lekke og rikast allene var i slikt med kvarandre. Då galdt det å ikkje gå innauom. Om dei var systinbarn gjorde ikkje noko. Me hev endå døme på kor ditte har sett sine ruske i sinne slakte, dei har kropslege defekt som dei lyt stiba med.

11. Du hadde ikkje mykje laubbar for skadene ved gifte millom oss slekt i det heile og slet ikkje gjorde du nokon skilnad polio.
12. Å det kunde at gubben nekka å gifte seg med den forlde hadde set ut, likeins med gjenta. Det kunde at ei dotter til ein skobonde vart forlde i leuslegubben. Då faru sjona dette, jagde han gubben frå garden, han ville ikkje vita av slett, ho skulle ha ein annan kar som var rik og meire nygd. Men gjenta var fast, ho ville ikkje. Nå gjekk det slik at faru fekk ingen annan leuslegut, og han vart aldeles i knipe. Slikt vart bliene slett ikkje besken og alt på garden kom ut av laga. Då lauk gavelingen gjeva seg. Han gjekk inn til dottera og laud henne gå og få leuslegubben att. —. «Nå far, det gjer eg ikkje, nå far du gå sjølv.» — Og det lauk han. Han lauk gå til gubben, som sa ja, og kom med han heim. Nå vart det knudlaup og glade dagar, og det kom bene vellate på garden sinare. Gjenta var enibam. —
13. Du gavel var svest mine på at koma skulle lyda forlde i alle høve, og du knudde det som stod i det 4. bodeb. Men du tolka det nok vel slett til sin segne fordel.
14. Ein tygnis ikkje til noko sss høve, men litt sinare kom det folk som latrom kor gale det var å gifte seg bene med laube på rikdom og det vart meir lagt vinn på lix, likein millom dei unge. Då kunne det koma at ein av dei rose slettningane la seg i millom og kala forlde til rette. 14427

- 15 Ja slike forbonstls har det vorc aeltes
i leygden når det har vorc nobo reinfuring
nellig. b.d. af ein gammel rik ball gifbar
sig med ei ung gjeube, elle onvendt. Da
s det jant gubegorpar i leygda som jinn
pa et og anna gale. Dei har ledda
pipa på babil b.d. og røykt fakket ut,
du har slept ut katingen o.l. - Disse
på fgnstls har so med og vorte bakt
om giftsmåla ha vorc nobo så rimelige
- 16 Jan det kunde jant at foreldra fekk
den gjeuba du hadde set ut til å koma
å hjelpe til med flabbød bakslen. Kunne
dei koka mykje og godt på dagen, var det
ein av dei vissle eigenskapen i den tid.
Slikeis var du prødde i spinning og reving
utan at du sjolv vissle at det galdt
prøve. Osom foreldra sjona at du var ses
dugande kunne det høva dei var mein
elbgeone og det stett gav elb.
- 17 Det var sjeldan nobo slik omkring gifte
millom levestefolk, lauskarar og hus menn.
- 18 Det hugrar me ikkje nobo ser om
- 19 Det var sjelvsagt eit pluss for ei gjeube
som hadde leik med pungen og elle ting
til (heim au fye) og det spurdest vide
når ei gjeube kom til gods med ting
som laut kjøpast med hest og hjere
Men det var ikkje fiau for gubane og gjeubene,
lust om. Slikevel såg foreldra gjennom
junge med gjeubar som var litt eldre
når bene dei hadde nobo å fara med.
- 20 Varsel og slike ting i lekove giftsmål
kjenns rae ikkje til
- 21 Nei heller ikkje slike ting kjenns me til her
- 22
23. Nei det gjekk ikkje an at gubar og gjeubar

- gjekk samau i sagljós for dii var húloua,
 snauðt dá hells. Alle móke nuíllom dii
 gjekk for seg om húldeu på dídde skóðe, men
 det hindra ikkje at folk snart snúsa dei
 opp.
24. Ein kan ikkje seia at det s heilt stítt endá.
 Det býu seg nok av at slarven i snúaþýddue
 lagast rá þett, so det s om á gsa á hólde det
 for seg sjálv. Ná s det ikkje nett slík at dii
 geng um i húðet til gjeutene. Dii for lóð
 i dii og geng på láneu ellu lóða, líkenel
 s dette ná sjeldau og vil nok bli heilt
 kóste
25. Hau varf halla Notteláupar hel Nottelíng.
26. Skilnóden var ikkje nóke sers, dii varf brúka
 om hósaude
27. Dii gjekk alltid áleine nær det galdt á fá lóð
 ei ei bestent gjeute. Meru nær dii fleitug
 kómst íkíng laurdags húldeu var det ofbe
 dii kom fleire í flokk.
28. Dii lóð aldri med gúbar som ikkje hadde
 gjeuge for þesken
29. Det var jant bare gúbar på same leyða
 ells gjeuda
30. Det var ikkje anna en bóndes og dii som
 arbeide for dii dá.
31. Nei det var helst vár og hátst húldear,
 men ikkje serskille dagar
32. Det var det jant oos; men det beude
 at tvo ells þri gjekk ebbe same gjeuta,
 dá kúnne det boma til úvenskap, ja
 endá til slagmál som ikkje var
 úfarlege.
33. Det var som det hóode, skilnóden i
 so máke var ikkje så stóv
34. Nei det har aldri vor nokre ljúnde
 reglar om det.

- 35 Det var laurdagen som gjentene kunne vereka
fiarane.
Ei gammel dame i bygda fortalte om ein fris
som sprang elv systs hennar, ein laurdags-
kveld dei kunne han kom, hadde dei tr
andre systene finne på at dei skulle gje
han ei potta. Då viste han gjekk på loflet
til henne, og rett utanfor døra hadde dei
sett eit fat med fløte slik at når han
let opp døra raula fatet over han. Han
kom so dögande skilt, men så høyrde dei
eit fall bråk og gjenta sprang ut for å
sjå hva less var. Då stod det ein suø-
skvit kar utanfor. — Dette kunde hadde
dei mor av så lenge dei levde, og fiarane
kalle dei (Fløtejessu) når dei kalla om
han.
- 36 Det var i skam å gå i millom jol og nyår,
så då laut dei halda seg i ro, elles
kunne dei gå mest alle dagar unteke
1. og 2. påskedag og laugfredag.
- 37 Du held seg for det neste i gramelaget
men det kunne benda ei sssgang dei tok
i veg litt lenge bort, då var dei helst
fleire i lag.
- 38 Det var som regel uboalt ein som skulle
friska å på lød i gjentene og på dei ut
39 Kva melode dei bruka s ikkje kjend, men
40 det var om å gje å fara greid fram, så
ikkje dei skulle veta mis likke.
- 41 Foreldra likke at det kom fiarar til gard, når
kone det var rette slaget, var det ikkje
det, så vauka der noho av kvat
- 42 Var det slikt ver at dei kunne gå ut for
dei på løven og leika seg, men elles
laak dei koma inn desom gjentene ville

- ha nohu med dei å gysa.
- 43 Ofte hadde dei ei lommeboka med beamerin på, og nokon hadde knus sukker i lomma elles som det høvde.
- 44 Guttene hadde og ål eller anna godt
- 45 Det var ikkje vanleg.
- 46 Det var så ymst. Varf dei vel mekkene kunne det vara leige; men i motsett fall tok dei ut att straks.
- 47 Det kunde nok al gjera kydeleg synke hven ho leydde seg om, då for dei avde sin veg.
- 48 Telles var det vanlegast at den verkelege friaren kom alene (35)
- 49 Ja, det skulle gå svalt låguleg for seg
- 50 Ja, det var sjølosagt så ymst. Han kunne sinne tis ja ja straks, men sinne tis kunne det draga ut lunge for det vart leleskemna av det
- 51 Dei halla det, fyrstegåva, og det kunne vsa ymse slag, men gjera gav helst noko sjølologa, sokkar, vabbar o.l. gutten kunne gi ei sleiv, ei skei eller når han var ses nevengelig, eitine eller ein ambår.
- 52 Ja, pek og faubeshykke vart gjort; men sjeldan på vordt, det var helst dei noaste, som visske om når dei kom, som fann på stibe ting. (Sja 35) men det kunne høve at gjera, som tjende til friaren, euten laske han inne eller sette ut jelle for han.
- 53 Dette var og s rekjend. 54-55 og 36likesa
- 57 Det har mist ikkje vore tale om, sats- liv ho i leyden, så det s det ingen som hjerms noko til.

- 58 Du var ikkje nok som forbaud di det
- 59 Ja, mange hadde med seg ei lita flaske, som var fyllt mjøl, full av beinvein, som han sjenkte av. I seinare tid var det heilt slutt
- 60 Gevrene laut nok ha med seg mat, for det var so lang veg å gå (over ei mil) so det laut eta for di kom heim att. Dei delte då ofte med guleane, dei rekna liksom med det då di for heimnaupå.
- 61 Du laut nok veula til høvet laga seg. Det høvde ikkje for ei skubbeleggjeube å vesa fram på slik.
- 62 Ho var vel så pass at ho fann ein utveg.
- 63 Nei slikt har ikkje vor høvent her i mamms minne.
- 64 Ja, det var paske kvilesbade og møllest di ikkje med hyskja kunne så alltid neibast der
- 65 Nei ved hyskja var det aldri noko mors,
- 66 hulle ikkje dans, det var i tilfelde på vegen til godt stykke på hyskja
hyskeland.
67. Det var julelag både for slekt og grannar, so var det, lapp, kumfir masjar, og gravøl.
- 68 Ja, til vauleg huld di seg kvar for seg, men ut på kvelden kom di så tid
69. Ingen her høpar noko om det.
- 70 Nei det s utjøend her. 71-72-73 likvins
74. Nei ikkje so vauleg. Det var sekleg i bylltip, og i gravøl når du varf fulle og ikkje luktte lenge på livets alvor.
75. Det var ikkje høve til dans på sjølve skoden, men ung dommen saula seg elks på ein stad i nedeiken og hadde dans

- 76. Nei marknad var det ikkje i våre bygder dei måtte reisa langt for å koma til marknad, men det var og s nok som dei kallar "ting" det s ein stad der det saular seg ein "masse folk", seleg ungdom, og der s det dikk, dans og folk spebhel den dag i dag.
- 77. 78-79 ikkje kjent.
 Ja 80-93 s ikkje kjent her
 Drimot hadde dei ein tur kvot ar som dei kalla (Hagekostareia). Da saula dei unge seg fra heile gruda og sa kærde dei med hestor til Hagekostad. De hadde med seg mat og drikk og sa måtte dei ungdommen i Hagekostad og hadde mors og dans til langt på natt, og sa kærde dei heim att.
- 93. Ja, dei smilte på vege og hadde mors om søndagskveldane.
- 94. Dei gjekk ikkje sameu for det var mørkt, da fann dei kvandse på ein vauleg møtestad
- 95-96-97, det var kilt uvaulig.
- 98-99-100 helle ikkje
- 101. Dette kom ikkje på tale for ca. 50 ar sian da dei fekk ungdomshets.
- 102-103, 104 s så vel kjent oss alt nå
- 105. Det var mykje vauleg sly søndag å møtast i skibakken om vinkere, og når isen lag på vaulet saulast dei der og skissa til det var mørkt, da lika dei ofte og stime tis var det dans og.
- 106. Kven som vilde fekk vera med på dette, men om hveldeu laut ingane inn
- 107. Å ja, gjulene fekk ikkje gå på skiss for det var ei skam da
- 109. Det s ikkje kjent at nokon var nekka å vera med.
- 110. Det var vauleg at koma og leuarene var lydige

103 } se 102
104 }

- 111 Det som er kjend her er hagske herring og
roksmann. (112 ikkje)
- 113 Det var ikkje vanleg med gæve, men skulle
det vere, fekk roks mannen sokkaveller
vakkur. Hagske herringa fekk ikkje nok
- 114 Har aldri vor ber. 115-116-117 ikkje
- 118 . Ja, det var vanleg; Det var ei skam
dersom roksmannen skulle gå å ikkje
få mat.
- 119 Nei, ikkje plikt, men var det ein heudig
har passa gjeuka på å få velt fising
som var i ulage medan han var der
fra 20 til 28 i kjent
- 128 Ja, det var ein tale det at gjendene
skulle ha lov til å fji i skokåret,
om det vart bruka har me ikkje
- 129 høyst nokk um.